

A Fáklya Horvát Művészegyüttes 55 éves jubileuma

Az elmúlt év december 19-én, a Budai Vigadó (Budapest, I. Corvin tér 8.) Hagyományok Háza színháztermében került sor a budapesti Fáklya Horvát Művészegyüttes megalakulására emlékező 55. éves jubileumi bemutatóra. A megtelt színházterem ünneplő közönségét és a több mint fél évszázados művészegyüttest Gojtán Anna, a budapesti Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Diákotthon igazgatónője a következőkkel köszöntötte, méltatta: „Jó estét kívánok az ünneplőknek, mindenkinek, aki ezen a téli napon a Fáklya lángja mellé jött melegedni! Most nem csupán egy előadást ünneplünk majd, hanem köszöntünk is. Ötvenöt éves a Fáklya Együttes! A fél évszázadhoz képest igazán jó karban van. Van rá magyarázat: a tánc átörökíti a fiatalságot.”

A Fáklya pályafutásáról a hozzáértő kritikus bizonyára szakszerű elemzést tudna adni. Egészen az indulástól kezdve, hiszen az nemcsak az együttes hősorszáka, hanem a magyar táncörténet egyik fordulópontja volt. A máig nagynevű együttesekben megjelent egy új nemzedék, amelyet egyaránt jellemzett a népi hagyományok tisztelete és az újító szándék. Novák Ferenc és Kricskovics Antal nevéhez fűzhetők azok a műhelyek, ahol – mint annak idején a nyelvújító mozgalomban – új táncnyelvezet, előadói stílus született, amely révén a hagyományok megőrizve-megmentve, de egyben új művészi minőségben jelentek meg a színpadon.

A Fáklya Együttes elévülhetetlen érdeme, hogy gondozta és átadta nekünk a horvát népi kultúra gazdag hagyatékát. Érdeme, hogy a bunyevác, a sokác, a Dráva menti, a zalai, a gradistyei, a rác, a dalmát, a bosnyák hagyománytudás nem néprajzi, múzeumi emlékként él, hanem forrása és formálója mai nemzetiségi önazonosságunknak. A forrásvidék tisztaságának megőrzése kellett ahhoz is, hogy a hagyatékot a maga eredeti szépségében vehesse át a legifjabb nemzedék: a Szilcsanov Marika által féltő szeretettel vezetett Tamburica együttes. Az az együttes, amely ma már a HOŠIG Irodalmi és Táncszínház előadásain arat sikereket.

A Fáklya Együttes érdeme az is, hogy évtizedeken át követte művészeti vezetőjének szenvedélyes szellemi útját, amely a Kárpát-medence és a Balkán

páratlan kincsestárától vezetett el a döbbenetes erejű táncdrámáig. Az antik tragédiák és biblikus témák az emberi lét évezredek alapkérdéseivel szembesítenek bennünket. A hagyomány állandósága és a folytonos megújulás hozott új és újabb táncokat, indított el táncosi, koreográfusi karriereket, és vitte sikerre a csapatot itthon s a világ számos országában.

Azzal azonban, hogy mindezt a mostani évforduló alkalmából elmondjuk, még nem fejtettük meg a titkot. Mert azzal, hogy megmagyarázzuk a Fáklya-jelenséget, nem biztos, hogy meg is értettük a titkát, amit egykori táncosként, mai rajongóként magam is keresek.

A varázslat megértéséhez, azt hiszem, túl kell lépni a tényeken. A tánc akkor hat ránk a legerőteljesebben, ha úgy érezzük: az élmény leírására nem találunk szavakat. A katarzis magyarázatához azonban legalább a kulcsszavakhoz el kell jutnunk.

Ahhoz például, hogy a tánc nem a test, hanem a lélek szárnyalása. Nem elsősorban erő, sokkal inkább: gondolat. Féktelenség és fegyelem. Kibontakozás és önkorlátozás. Alkalmazkodás és a legszabadabb önmegvalósítás. Iszonyú fáradtság és felszabadult lebegés. Játék és dráma, egyéni felelősség és kollektív bölcsesség, sírás és nevetés, rettegés és boldogság.

Minderre van egy szó, ami összefoglalja e művészet lényegét: a tánc – szerelem. Ma este csupa szerelmes embert látunk majd a színpadon.

Égi jel

A tánc nem csak technika. Aki nem érzi át azt a fájdalmat és örömet, amit a koreográfus átérez; aki nem hisz abban a hitben, ami a koreográfust vezérli; aki nem fogadja el azt a gondolatot, ami a koreográfust nyugtalanítja; aki nem kötődik úgy a hagyományokhoz, mint amennyire a koreográfus önkéntes és boldog foglya a tradíciónak; aki nem olyan bátor, hogy túllépjen a hagyomány formáin, mint ahogy azt a koreográfus teszi; aki nem olyan merész, hogy megmutassa mezíten érzelmeit és esendő testét, mint ahogy a koreográfus letép magáról minden álarcot és vállalja magát kendőzetlenül – aki tehát mindebben nem képes követni a koreográfust – az nem lehet jó táncos.

Mert nem az a jó táncos, aki eljárja a táncot, hanem az, aki megéli.

A Fáklya együttesnek jó táncosai vannak. Büszkén teszem hozzá: valamennyien a Horvát Általános Iskola és Gimnázium diákjai voltak. Mindannyiunk számára nagy öröm, hogy a régi nagy csapatból ma este sok kiváló táncost, barátot üdvözölhetünk, akik úgy érezték: itt a helyük

De vajon mitől válhattak jó táncossá az évtizedek során egymást követő táncos nemzedékek? Mi kellett ehhez? Mindenekelőtt: eredendő tehetség, a folytonos tanulás képessége, rengeteg áldozat s lanthatatlan lelkesedés és főleg: mély elkötelezettség...

És kell egy koreográfus is! Bár én ezt a szót Kricskovics Antalra soha nem találtam alkalmasnak. Jobb lehet rá ez a szó: mozdulatszobrász. Ezer mozdulat mozaikjából építi a művet, évtizedek óta a hű táncos-társsal, Marikával az oldalán. Igazi művészi és férfi-női munkamegosztás ez: Kricskovics Antal az, aki az érzelmek, gondolatok hatalmas kötömbjéből táncot farag, és Marika az, aki azt utánozhatatlan érzékenységgel, finomra, fényesre csiszolja. Ez az ő társas táncuk.

A Mester nem kínál táncosainak könnyű utat. Elvárja, hogy végigjárják ugyanannak a kálváriának minden stációját, amit ő járt be. A tánc nála szenvedéstörténet. Az egyetlen, amit nem tagad meg, sem a táncostól, sem a tánc nézőitől, hogy mindig van remény: hinned kell abban, hogy lesz feltámadás. Ez adja meg a bejárt út értelmét.

Elévülhetetlen érdeme, hogy amit a horvát és a magyar kultúra nyújt, azt ő egyetemes kultúrává, művészetté emeli. A kricskovicsi táncművészet ezért mindenkié, minden nemzeté és minden nemzedéké. Ma este a színpadon nemzetek, nemzetiségek és korosztályok fonódnak össze a körtáncban. Hagyjuk, hogy sodorjon, elragadjon, felemeljen minket! Hagyjuk, hogy érvényesüljön a varázslat!

Es akkor már nem is kell megfogalmaznunk a titkot, csakis a jókívánságot:

Isten éltesse a Fáklya Együttest, Isten éltesse a Mestert és Marikát!”

Az idősebb és ifjabb nemzedékek táncosai közreműködésével a jubileumi műsort az Égi jel (2000) című koreográfia nyitotta, melynek oratóriumi részlete, a zágrábi Lado Horvát Állami Művészegyüttes

ének és zenekara kíséretében került előadásra, majd a Laziko (1997) – török harci tánc – után a Magányt (1981), Vivaldi és gregorián montázs kíséretében, Illés Sznezsana adta elő. Az első részt az Arany János Népdal című költeménye nyomán, a Ráckevei ballada (1987) felújított táncjátéka zárta, Eredics Gábor, zeneszerző és munkatársa, Halász László, illetve a Vujicsics Együttes zenei kíséretével, az eredeti szereposztásban. A leánytáncot, Jurkovics Zorica, a Jován szerepét pedig dr. Ember Tibor, míg a szeretőket Pénzes László és Sziklai Tibor, s a cigányasszony szerepét Gorjánác Ilona adta elő.

A szünetet követő második rész műsorának megnyitójára, Carl Orff zenéjére, a Carmina Burana (1977) tánckoreográfiára került sor, amelyben a tavasz, a természet és az életöröm dicsőítése s a szerelem elemi erejű fellobbanása mutatkozik meg, az egyén és a közösség problematikáját is felvetve. A szólót, Illés Sznezsana és Molnár János adták elő. A továbbiakban Jurkovics Zorica (a hazai Szerb Színház művésznője) Halász László tamburazenekara kíséretében Mura menti horvát népdalokat énekelt.

A kecsességében és dallamosságában élményt nyújtó Krétai leánytáncot (1997) követően, a Paris almája (1978) című Nívódíjas táncmű, az ógörög mitológiai témát dolgozta fel – három istennő vetélkedésével. Ebben Kricskovics Jelica, Molnár Dorottya, Gorjánác Ilona és Polyanec Márkó táncolt a tőköli Kolo zenekar kíséretében. A jubileumi műsort a sokszínű, sokác népviseletekben gazdag, hagyományos Sokác lakodalmas (1971) zárta, amelyben a menyasszonyt Novák Sára, a vőlegényt Fülöp Dániel, s a vőfélyeket dr. Ember Tibor és Sarlai Béla alakította.

A nagysikerű 55. éves jubileumi műsor végén a tánckar tagjai külön, virágcsokorral köszöntötték Kricskovicsné Szilcsanov Máriát, az együttes jelmeztervezőjét és művészeti munkatársát. Kricskovics Antal, az est koreográfus-rendezője, Erdemes és Kiváló Művész, Erkel Ferenc- és Európa Díjas – sajnos a betegsége miatt – sem a jubileumi megemlékezésen, sem az azt követő, közös vacsorával összekötött ünneplő-baráti esten, nem tudott megjelenni.

Dékity Márk

Magány

Gohér Krisztina felvételei

*Színes
képesszeállításunk
a hátsó borítón
látható!*

Marko Dekić-Bodoljaš

Évfordulós

(A Fáklya Horvát Művészegyüttes 55. születésnapjára)

Ezerkilencszázötvenkilenc – mint vendég,
Álmaimban gyakran vissza-visszatér,
A gondolatok és képek is sorjában,
S mint valamilyen különleges szép emlék,
Körbevesz, s nyomdokain a múltba elkísér.

Az Ötvenötödik, megérkezett végtére
Amióta a tánc Istennője – Terpsihora,
Homlokon csókolt, s megölelve bennünket
Elvezetett az ifjúság boldog ösvényére,
S dalolva, táncolva jártunk udvarról-udvarra.

Az egymást követő generációk szerteszóródtak
Fűzött gyöngynyakként a főváros közepette,
Az ősi „hétkerületi“, Rózsák terén,
„A mi gimnáziumunk” tornatermében gyakoroltak,
Az ifjú erőt, mezítlábasan, a táncba építgetve.

Különböző tájakról rajzott az ifjak serege,
A kéz-kezet fogás, szoros egységhez járul,
Horvátok, szerbek, németek, magyarok,
Macedonok, görögök, szlovákok egyvelege,
Az eljövendő nemzedékeknek, örök tanulságul.

Az első lépések kísérletei: a Sétalica,
Jagodica, Ráncse, Hopa-cupa, Drmácsica,
Vranyánka, Sznáse, Ráncse, Zájecsárka,
Pilisvörösvári, Natália, Szirotica,
Kukunjestye, Pácsityi és a Farbacsica.

A lepkekönnyű, üde, szlovén Polkica,
A Mohácske sznáse, az Ój, doktore,
S a Valpovói és Neven-kóló, Rólya,
A Csárdás, Ták' szu rekle, Szrpkinyica
Baranjszki tandrcsák és a Todore.

Hej, láttad volna, a Bunyevácso kólót,
A bácskai bunyevácok graciózus tartását,
a Gyurgyevicát, a Szitne-bólét, Trno-momét,
És ahogyan fonják, aprózzák a kólót,
Az én Szántóvíom, vidám sokácságát?

A hazai turnék, s folklórfesztiválok,
Világutazások, s dicsérő elismerések,
Gyümölcsei a szorgos, szenvedő műveknek,
A soha nem fáradó, víziók és álmok,
Kricskovicsnak – a bácskai róna gyermekének.

A Kilencen voltak, a Szkopjei 63-as dráma,
Ifigenea, Elektra, meg az Oresztea,
A ruzsicsáló, a szlovák betyáros Zbojnici,
Antigoné és a fergeteges Carmina-Burana,
A Ráckevei-ballada, a Dodole, a Medea.

Emberek és farkasok, Pólusok és Gemmák,
Lucida intervalla – forrt az erőteljes lírától,
Lelkesítve, elbűvölve a tánc szerelmeit,
A népies, bibliai, mitológiai témák,
Kincstári-ajándék, a horvát Fáklyától.

Számosak azok, kik nincsenek köztünk,
Egyperces csendességgel, reájuk gondoljunk!
Táncosokra, énekesekre, öreg tamburásokra,
Még ha Őket takarja is drága anyaföldünk,
Emlékük örökké, virrasszon mibennünk!

A tánc, a dal és zene, még sokáig tartson,
A drága, édes anyanyelvünk gyarapítására,
Örömtől és vidámságtól szívünk sugározzon,
Még sok-sok nemzedék nevelésére, erőt adjon,
Üzenet ez! A feledés megakadályozására!

(A szerző fordítása)

